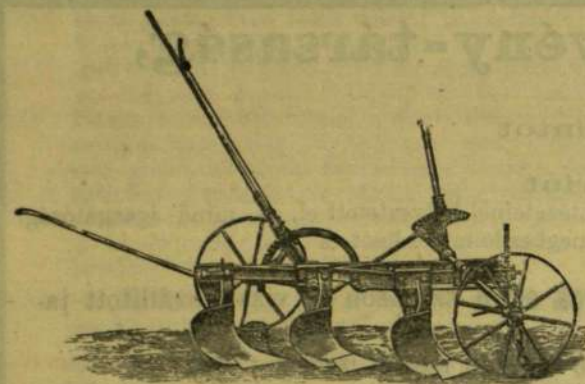

KOTZÓ PÁL

gépészmérnök,

Budapest, VIII. Üllői ut 18-ik szám.

ajánl megvételre

CARRET R. és FIAI gőzmozdonyait, fa-, szén- és szalmafűtésre, gőzcséplőit kettős tisztító szerkezettel, sorvetőgépeit.

JÁRGÁNY cséplőt tisztító szerkezettel és anélkül, különféle rostait, trieuröket.

KOTZÓ szab. három barázdas vaskéit nagy munkaképességgel, szecskavágókat, repavágókat stb. 6003

Az ECKSTEIN-féle befőttes hólyagpapiros,

kiválthépen alkalmas a befőttes üvegek bekötésére, az eredeti gyári védjeggyel ellátva, mint már számos évvel óta, úgy az évi idényre is a legjutányosabb eredeti gyári árak mellett kapható

Posner Károly Lajos,

csász. kir. udv. papiros és írószkóz szállítónál. 5998

Legujabb füzet!

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából

szerkeszti

GYULAI PÁL

július—augusztus. 46-ik sz. Ára füzve 2 forint.

TARTALMA:

- I. MIKES KELEMEN ÉS NOVELLÁI — Beöthy Zsoltól.
- II. AZ OROSZOK ÉS ANGOLOK KÖZTI VETÉLKEDÉS KÖZÉP-ÁZSLÁBAN. — Vámbéry Ármintól.
- III. GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN MINT EMBERBARÁT ÉS HAZAFI. Napló nyomán. (II.) Zichy Antaltól.
- IV. A XVIII-IK SZÁZAD SZELLEMI MOZGALMAIRÓL. — Alexander Bernáttól.
- V. VÁLASZTÁSI IZGATÁS ANGOLORSZÁGBAN. — Frei Gyulától.
- VI. A MALOM OSTROMA. Beszély. Zola Emil után, francziából. Luby Gyulától.
- VII. KÖLTEMÉNYEK: Falun. Gyulai Páltól. — Tervek, álmok. Góbi Imrétől.
- VIII. AZ IRÓI TULAJDONJOG KÉRDÉSÉHEZ.
- IX. ÉRTESÍTŐ: Marczali H. A magyar történet kutatói az Árpádok korában. Pauler Gyula. — Stein L. Der Wucher und sein Recht.

A Budapesti Szemle tájékoztatni igyekszik a magyar közönséget azon eszmékről, a melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szaktudomány és művelt közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom között.

E folyóirat a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából és támogatásával jelen ugyan meg, de a cikkeket irányáért és tartalmaért egyedül a szerkesztőség felelős.

Megjelen évenként hatszor, kéthavi kötetekben, 13—14 ivnyi tartalommal. Előfizetési ára, bérmentes küldéssel, egész évre 12 frt, félévre 6 frt. Minden egyes szám 2 frton megszerezhető.

Előfizetések minden könyvárus elfogad.

Franklin-Társulat,

magy. irodalmi intézet és könyvnyomda Budapestben.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

A szekszárdi apátság története.

Szekszárdi czimzetes apáttá kineveztetése alkalmából

írta **FRAKNÓI VILMOS.**

A szekszárdi apátság kiadatlan okleveleivel.

1061—1520.

Több illusztrációval.

Ára füzve 1 frt 50 kr.

Mai számunkhoz van mellékelve: Értesítő a budapesti kereskedelmi akadémia felől.

Pattanások, pörsenékek,

szétszortan álló vörös, kemény vagy gyenyedése menő csomósokkák, fakadékok, rezes kiütések esalhatatlanul gyógyítottak saját magamon megkísérelt szőpítövízem által. Használati utasítással, és alkalmazási szabályzattal; egy üveggel 2 frt.

Arcz-szőr

eltávolítására hölgyeknél, új méregmentes és ártalmatlan készítmény, a mely csupán a szőrt pusztítja el, s a gyöngéd bőrt nem izzgatja. 5996

Egy üveggel 1 frt 50 kr.

Römhild (Thüringia).

Rottmanner J. gyógyszerész.

Kapható és megrendelhető BUDAPESTEN

SVARCZ FRIDERIKA illatszer - kereskedésében, városház-tér 9., Haris-bazár.

Utazók és lovaglóknak!

Éros uti láda nagyság és minőség szerint 2.85—35 frtig. Kézi láda legcsatibó uti-táska 3—12 frt. Jól berendezett uti-táska 18—60 frtig. Töltés-eszközöknek uti-táska 1.80, 7 frtig. Angol plánc-szűjűk 85 krtdl 2.50-ig. Angol ruházó tekercs 5.75. Legújra 1.50—2 frt. Uti takaró, legújra 20.50. Uj lapos zseb napóra irányítól 1 frt. Amer. óra perczmutatóval és ébresztő baranaggal 8 frt. Nehéz bika-tasza bot 2 frtdl 3.75-ig.

Bőráthleta bot 5 frt. Selyem-esernyő 4 frtdl 12 frtig. Selyem-esernyő 2—4 frt. Uti napernyő 1.85—4 frt. Valha fűggesztő szivartárak 8.85—10 frt. Berendezett püccsok 3, 5, 7 stb. üvegre 9, 10.50, 13.50 frt. Angol püccs- és értékpapír-szekrény 5.25, 6.75, 8, 12 frt. Kedvelt drót hajkefe, használatra kellemes és frissítő 1.60—2 frt.

pariszi cizkék személyes oltalomra és betegpótlásra

GUMMI Allovét és anyaméh fekszedő 1.80, 2.240, 3.50, fecskendő szekrényben, nyomó szerkezettel 3.50, gummi ágybetét 90 kr.

1.35, 3 frt. **Belölt Revolver** 25 töltényvel 5—25 frtig. **Eső-köpeny** kámszával, mupkét oldalon viselendő 11, 11.50, 12 frt. Bőrös bő gummi eső-köpeny lovaglóknak 15.75, 17.30, 19 frt.

Angol díszbőr nyereg 15 frtdl 35 frtig. Kantár 2.65-ig. 4 frtig. kettős szárral 4.80—8 frtig. kengyel szaj 2.50—3.50-ig. nyeregterhelő 2.25—3.50, izasztó 3—5 frtig. zabla 1.80—3, 50, trenál 50 krtdl 2 frtig. kengyelvas 1.60—3 frt. **Uj heveder** önműködő szorítóval 6 frt. Istálló lámpás biztonsági rácsosai, olajra és petróleumra frt. 2—3.50

Lovagló gamaszik szarvas és borjú bőrből 4.50—7.50-ig. Rhinoceros bő lovagló-vesszők 60 krtdl 2.50-ig. Lótisztító keztű 90 kr. Bőr puító és 80 kr. 1, 3 frt. nyereg tisztító szappan 80 kr. **Új vegyület-dobogók** gépek csallóvesztet tanuláshoz 20 frt, 100 drb. töltött üveggyömb 5 frt

Megrendeléseknél képes árjegyzéket mellékel

Kertész Tódor, BUDAPEST, Dorottya-utca 1.

ZILTZER J.

Budapest, Dorottya-utca 5-ik sz.

Magyarországban az egyedüli 5979

drágakő-köszörülése és kökereskedése:

a hol drágakövek és fél-drágakövek legszebben mintázottak, egybekötve

vész-, domborító- és műnyomdai

intézetével és pecsétbélgyárral,

minden e szakmához tartozó munkák a legjutányosabb eredeti áron készíttetnek.

Művezető: **SILBERMAN H.**

drágakő-köszörülő és vésnök.

Vidéki megrendelések gyorsan eszközöltetnek.

Ráth Mór kiadásai, Budapest Haas-palota.

Shakspere minden munkái. (A „Kisfaludy-Társ.” által eszközölt fordítás.) Uj jutányos kiadás. 19. kötet. Minden kötet 80 krtdl külön kapható.

Mezőgazdasági vizmútan. A m. tud. akad. által a 3000 frt Fáy-díjra érdemesített pályamű. Írta Krassay Jenő. 170 ábrával. Ára 4 frt 50 kr.

1880-ik évi országgyűlési törvényeszközök. I. füzet 52 többnyire igen fontos törvény. Nyolczadrét nagybetű. kiadás 1 frt 20 kr. Diszes zsebk. 1 frt 20 kr.

A m. k. ministerium rendeleteinek gyűjteménye 1880. Előfiz. ára 3 frt. 1879. füzve 2 frt. Félbörbe kötve 2 frt 90 kr. Az összes 1867—1879. ministeriumi rendeletek 35 frt tetemesen lezállított áron kaphatók.

1880. évi XXXVIII. t. cz. a magyar büntetőtörvénykönyvek életbeléptetéséről. Nagyb. 8-ad r. kiadás 30 kr. Diszes zsebk. kiadás 30 kr. — Magyar büntető törvénykönyvek, a büntettekéről, vétségéről, és kihágásokról. — 1880. XXXVII. t. cz. a magy. büntetőtörvénykönyvek életbeléptetéséről. Egy kötetbe füzve. Nagyb. 8-r. kiadás 1 frt. Diszes zsebk. kiadás 1 frt.

1880. évi XXVII. t. cz. a hadmentességi díjról 20 kr. A végrehajtási rendelettel 40 kr.

1880. XLV. t. cz. Az ország erdélyi részeiben, a volt Kraszna, Közép-Szolnok, Zarándmegyék és a volt Kővárvidék területén a birtokrendezési, arányosítási és tagosítási ügyekben követendő eljárásról. — 1872. máj. 6-iki min. rendelet a birtokrendezési eljárásról az ország erdélyi részeiben 60 kr.

1880. XVIII. t. cz. A cukoradóról szóló. 1878. XXIII. t. cz. módosításáról. 1878. XXII. t. cz. A cukoradóról. — 1878. XXIII. t. cz. A szeszadóról 60 kr.

1880. LI. t. cz. a kir. közjegyzői díjakról, 1874. XXXV. t. cz. a kir. közjegyzőkről. Függelék: közjegyzői szabályrendeletek. 80 kr.

1880. XLVI. t. cz. A telekkönyvi törv. és rendeletek pótlásáról. Az életbeléptetési és végrehajtási ministeriumi rendelettel, 40 kr.

Az összes telekkönyvi törvények és rendeletek az újabb időkig kiegészített teljes kiadás. 1 frt 80 kr.

Az új erdőtörvény 50 kr. Végrehajtási rendeletek 50 kr. 1879. igazságügyi rendeletek 50 kr.

Az 1867—1879 igazságügyi rendeletek egyetlen teljes kiadás. 3 diszes kötetben kötve jelvényekkel csak 10 frtdl kapható.

Ugyancsak RÁTH MÓRNÁL megjelentek az összes törvények és rendeletek egy teljes, mint külön kézi kiadásokban. — Előfizetésekre is kaphatók. Teljes jegyzékek ingyen. — RÁTH MÓR által mindennemű szíves irodalmi megrendelések a legnagyobb figyelemmel és pontosággal teljesíttetnek.

VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és / egész évre 12 frt / POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: / félévre — 6 * / Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: / egész évre 3 frt / félévre — 4 * / Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: / egész évre 6 frt / félévre — 3 * / Külföldi előfizetőknek a postaiilag meghatározott viteldélj le esztalandó.

33-ik szám 1880.

BUDAPEST, AUGUSZTUS 15.

XXVII. évfolyam.

BIB DODA, MIRIDITA FEJEDELEM.

ANGOLOK ÚTKÖZÉSE AZ AFGHÁNOKAL.

«Láttad?»
«Láttam.»
«Nos?»
«Derek leány.»

«Tudakozódtunk utána. Azt mondják vagyonos, szép, mivel. Megállja helyét akármilyen szalonban. Hát öcsém, csak kivallom, szeretném menyemnek. Albert is szeretné. Csak egy a bökkenő» . . .

(Ahá! hát innét a nagy szívbéli lelkesülés!)

«Tudom László bátyám. Nem tudják hogyan kezdjenek hozzá.»

«No igen. Dán György könnyen kiadhatna rajtunk, miután abban a véleményben van, hogy én elutasítottam az atyafikeresésével. Pedig tudná csak, hogy én voltam az esközölője, siettetője; tudná csak, hogy most is rajtam áll, meneküljön-e a sarctól vagy ne! Tehát öcsém az utat elkészíteni . . .»

«Az én tisztem lenne.»

«Igen; és viszonzásul...»

«Atyám visszakapja a láncsáját.»

«Bolond vagy. Azt a hivatalt kapod meg, a mi szemednek szádnak tetszik; a mennyiben az nekem, vagy fiannak hatalmamban áll.»

«De ugyan mondja meg

ABDURRAHMAN, AZ UJ AFGHÁN EMIR.

László bácsi, micsoda hivatalt találna nekem valót, ezzel a csonka kézzel?»

László bácsi nagyot nézett. Elgondolkodott.

«Ej! majd találunk, csak te tedd, a mit mondom.»

«De nem teszem ám László bácsi.»

«És miért? Annyit sem?»

«Azért, mert az a leány az én jegyesem.»

«Ezzel a csonka kézzel?»

«Ezzel.»

«No arról könnyű lesz elütni.»

Hát fordított. Szinte látszott rajta, hogy nagyon sajnálja a személtátra eltékozt emberszeretetet.

Nem is kaptuk vissza a láncsát.

(Folyt. követc.)

Az új afghán emir.

Ázsia számos nemzete közt egyet sem emlegetnek az utóbbi években oly gyakran, mint az afghánokat. Nem egyszer volt az egész művelt világ figyelme ide irányulva és sokan hiszik még most is, hogy a két óriás nép: az angol és az orosz nagy harcra, e világrész uralmáért, itt e helyen lesz megvívva, az afghán

KANDAHÁR VÁRA, A FŐKAPUVAL.

A hindu vadászok a csikari-k osztályából valók voltak, kiknek keresetük a vadállatok nyomozni s lehetőleg elevenen törbe ejteni.

Van Guitt Máttyás ur, egész személyzetével, néhány hó óta élt már e králban, hol nemcsak a vadak, hanem a veszélyes lázak ostromának is ki voltak téve, melyek Tariánban, az év bizonyos szakában igen pusztítanak. Az éjszakák nedvessége, a föld káros kigőzölgései s a fák sűrűjében mindig nyomott légkör, melyet a nap sugárjai sohasem hatnak igazában át, egészség-telené teszik a Himalaja erdős alvidékét. Mindamellét a vadállat-szállító és személyzete anynyira hozzá voltak törődve ez éghajlathoz, hogy a malária ép oly kevésbé hatott rájuk, mint akár a tigrisekre, vagy a vidék egyéb bensülött lakóira. Mi azonban veszély nélkül nem maradhattunk volna a králban; s ez nem is volt célunk; legfőkébb néhány éjelt akartunk a Himalaja-jauli erdőségen tölteni s aztán visszatérni a magasabban elszállásolt gőzház üdéből hegyi levegőjébe.

Van Guitt ur királyhoz érkezve, gazdánk udvariasan előre sietett s kinyitotta előttünk a palizád szárnyajtaját. Ugy látott, nagyon hízelt neki, hogy vendégszeretetét elfogadtuk.

— Uram, mondá, engedjék meg, hogy bevezethessem lakomba. E helyiség mester-ségem szükségleteihez van alkalmazva. Igazában nem egyéb mint nagyobb méretű kunyhó, a minőt a felszigeten a vadászok rendszeren huddi-nak neveznek.

Ezeket mondva, bevezetett a král belsejébe. Lehetetlen egyszerűbb s kevésbé fényűző lakást képzelni. Egy első szoba a gazdái, második a hindu csikariknak, harmadik a bivalyosoknak; — mindenikben egy-egy tábori ágy az összes butorzat; egy negyedik, a többinél tágasabb helyiség, mely kunyhó s egyszersmind ebédül szolgál. A legelőbber berendezés, valódi huddi.

Miután az emlősök elősöréndéhez tartozó e kétlábúak lakhelyét megtekintettük, felhívtunk, hogy szemléljük meg a négylábúak elhelyezését is.

Ez volt a král telepének érdekesebb része. Inkább emlékeztetett vándorló állatsegregetre, mint kényelmes tágassággal berendezett állatkerre. Csak a festett vászonleplek, csodálatos állatképekkel, hiányoztak, hogy vásári komédiás bódé előtt képzeljük magunkat. Igaz, hogy publikum is hiányzott, mely az állatsereglet bódéjába tóduljon...

Néhány lépéssnyire a kalitkától voltak elhelyezve a szelid házi bivalyok. A král bekerített részének jobboldalán voltak csoportosan s ide hozták nekik naponként eledelüket, mert az erdőben szabadon legelni nem lehetett őket hagyni. «A szabad legelés, — mondá Van Guitt ur, — mely az Egyesült királyságokban megengedhető, a Himalaja-vidéki veszélyekkel összeférhetetlen» — értvén alatta a vadállatoktól való háborgatást.

A tulajdonképeni állatsereglet hat kalitkából állt, melyek mindenike négy-négy keréken állott. Mindenik kaliczka, előreszén vas-rácsokkal ellátva, belül három részre volt osztva, szintén rostélyokkal. E rostélyok felülről felvonhatók és leereszthetők levén, az állatokat ezek által el lehetett különíteni vagy összebontani. Jelenleg a kalitkákban összesen két tigris, két oroszlán, három párduc és két leopárd volt becsukva. De Van Guitt ur kijelentette, hogy szállítmányát csak akkor tekintendő teljesnek, ha még két leopárd, egy oroszlán és három tigrissel kiegészítheti. Akkor idehagyja e vidéket s a legközelebbi vasúti állomás

fölhasználásával Bombaybe megy «gyűjteményével».

Az állatok, melyeket kalitkáikban kényelmesen szemlélhettünk, felségesek voltak s rendkívül vadak. Sokkal újabb fogásuk valának, semhogy még elveszthették volna ősi vadágukat. Észrevehető volt ez szörnyű ordításaikon, szilaj járás-kelesükön, melylyel szűk ketreczüket egyik sarkától a másik dühösen méregették, s haragos csapkodásaikkal, melyeket lábaikkal s farkukkal a vas retheszre mértek.

A mint minket megpillantottak, dühök még megkészeződtek.

— Szegény vadállatok! mondá Hod kapitány részvétellel.

— Gondolja, uram, hogy szánandóbbak mint társaik, melyeket az ön jólyója megöl?

— Szánandóbbak talán; mindenesetre megvetendőbbek, hogy magokat megfogadni engedtek.

Mig Afrikában, a hol kevés a kerődöz állat, a husevő vadak sokszor éhséget szenvednek, Ázsiában ez nem történik. Itt oly mennyiségben vannak a bizon-ökrök, a bivalyok, zebu-k,

THOKÖLY KURUCZA MINT FRANCZIA HUSZÁR.

antilopok, vaddisznók s egyéb fűevők, melyekre oroszlanok, tigrisek és párducok folytonosan vadásznak, hogy ezek az éhség bösz kínait soha sem érzik. Még a háziállatok is, juhok és kecskék, nem is szólva pásztoraikról, gyakran jó falatot szolgáltattak e félelmes vadaknak.

A Van Guitt ur fogságában levő vadak rendszer tápláléka a bizon s zebu-hus volt, melylyel őket a hindu vadászok naponként kellőleg ellátták s e részben a csikarik kötelessége volt megfelelő eledelről gondoskodni az érdekes foglyok számára. Ez nem könnyű feladat; a vad bivaly még a tigrisnek is félelmes martalék, mert — megsebezve — rettenetes dühös állat. Szarvával a fát is kifeszíti gyökeréből, melyre a vadász előle menekült. Azért a csikarik inkább törbe szeretik fogni, mintsem szembe álljanak vele.

«Kellő ellátás» és «megfelelő eledel» alatt egyébiránt világról sem kell valami bő táplálékot érteni. Van Guitt ur sokkal jobban értette a mesterséget, mintsem bőven látta volna el véres eldelt vadait. Naponként egyszer, délben, kapott 4—5 fontnyi húst egy-egy, többet

sem. Söt egyszer egy héten, vasárnap, semmit sem. Szomorú börtön-vasárnap e szegény vadaknak. Mikor aztán hétfőn délben megkapták a szorosán kimért porciójukat, lehet képzelni, mily dühvel rohantak reá!

Lehet képzelni, hogy mig Van Guitt Máttyás ur a maga állatseregletét mutogatta nekünk, inkább a tudóst mint az üzér akarva játszott előttünk, be nem állt a szája. Egész természetrajzi leckeiket olvasott nekünk, mintha most is professzor volna még. Készen kelle lennünk, hogy a králból nem szabadulunk addig, míg a himalajai fauna minden titkaiba be nem avatattunk.

(Folyt. köv.)

Egyveleg.

* **Napfoltok.** Több kis napfolt mellett most három nagy is látható. A látványlag legnagyobb a nap középpontjától valamennyire délre van s erősen színezett fekete sávhoz hasonlít, melyet bányagáttában határolt mező fog körül, míg a másik két folt a nap keleti szélén mutatkozik s terjedelmükre nézve az előbbi valószínűleg fölül fogják mulni. Színházi messzélőtval is meg lehet figyelni a foltokat, de azzal az elővigyázattal kell élni, hogy az üvegek el legyenek homályosítva. E nélkül, mint már sokon megtörtént, személynét veszítheti a megfigyelő. Flamarion tudvalevőleg a napfoltokat az időjárásal hozza kapcsolatba s különösen a gyakori esőzéseket a napfoltok befolyásának tulajdonítja. A jelenlegi időjárás mellett látszik bizonyítani.

* **Az amerikai városok népessége.** Az Egyesült-Államokban az idén megjelent népszámlálás a lakosságának óriási szaporodását mutatja. 1870-ik népszámlálás szerint Éjszak-Amerikának 14 városa volt, melyek 100,000 lakossal bírtak, az ideai népszámlálás szerint most 19 ilyen város van. New-Yorknak ezelőtt 10 évvel 957,829 lakosa volt, most van 1,209,551. A kisebb városok még sokkal nagyobb emelkedést mutatnak. Így Denver, City Colorado városok lakossága 10 év előtt 4—5000 körül lehetett, most mindégik felül van a 30,000 en. Milwaukee 1870 óta 58,779 lakossal szaporodott. Bismarck ezelőtt 10 évvel néhány rongyos kunyhóból állott, s most 8400 lakója van.

* **Mérgezés virágok által.** Dr. Kayser, dortmundi vegyész, inti a közönséget, hogy óvakodjék a sisakvirágtól (Aconitum napellus) és a nagy szarkalábtól (Delphinium formosum), mert ezek mérgetartalmuk és a gyermekre nézve, ha ezek játszósközben a leveleket vagy a virágokat szájukba veszik, vagy a virág nedve nyílt sebbe hatol, halált hoz. Felsőrol több esetet, melyeknél gyermekek e virágok élvezése következtében néhány óra alatt meghaltak. Végül azt indítványozza, hogy e két virágot ki kell irtani a kertekből, és azok tenyésztését csak a hivatottakra bízni.

* **Indiában** nem réj jelent meg Toru Dutt nevű leány regény. Most egy másik fiatal leány is ir regényt, melyben az ind házi életet rajzolja, s e regényhez maga a szerzőnő készíti képeket.

* **A pontyok** nagyon elterjedtek újban Amerikában. A Hudsonból két évvel ezelőtt 120-at vittek Washingtonba s ott most már több mint 20,000 van. Mindenütt megtenyészik, gyorsan nő s növény-eledellel él, úgy hogy tenyésztése nagy jövedelmet ígér.

* **A nyers osztrigák** Dr. Roberts Vilmos nézete szerint sokkal egészségesebbek, mint a főttek, mert fő alkatrészként glyogen, mely önmagában emésztődik. Így a nyers osztrigákat egész nap lehet enni, a nélkül, hogy gyomrunkat megterhelők s tápláló ereje mégis nagy. Másrészt megfőzve elvész emésztő ereje s a gyomornak ugy kell itte s működnie, mint más eledelnekél.

Magyar huszárok francia szolgálatban.

I.

A magyar-török határszélén örökösen tartó villongások, a XVII. század kezdetén legény-sorba nőtt nemzedéket kitűnő katonává képezték ki. Ekkoriban a hadfogadásra nézve európa-szerte a zsoldos rendszer divatozott. A legfőbb verbunkosok Wallenstein és Richelieu. Mind a kettő szemet vet a magyar huszárokra, s mind a kettő külön csapatokat alakít a többnyire a török hódoltság területéről kibujdosott «szegénylegényekből».

Akkoriban még a szegénylegény tisztés név, ép úgy mint a haramia, betyár és katona, melyek már a XVIII. században mindannyian elvesztik eredeti jelentésüket, s egyértelműek az utonálló zsoldosvándor.

A Bethlen korabeli szegénylegények job-bára a szakadatlan dúlás-pusztítás által vagyunkból kiforgatott bocksorok, kik vagy mint végbéli vitézek, vagy ha már a magyar végbelyekben megunták a koplalást, mint idegen hadsereg zsoldosai, kenyérkereset gyanánt üzték a hadi munkát. Olyanok voltak, mint a német Lanzknechtek s az olasz condottierik.

A francia történelem lapjain, a Bourbonok zsoldjába állott magyar lovasok legelőször Richelieuneak Chantillyben, 1635. aug. 6-án kelt és Servienhez intézett levelében fordulnak elő, melyben azt írja a bibornok, hogy Servien ur bizza meg Bonnet urat egy magyar lovas csapat szervezésével. Pár nap mulva, aug. 11-én Ruelből keletkezett, de La-Valette bibornokhoz küldött levelében már bővebben ír róluk: «Mi — ugymond — épen most igyekezünk 2000 lovasat szerezni az új lovaság számára, melyről levelében emlékezett. Föl-szerelésök áll vértből és lepenyűvel az arcot is megvédő sisakból, ellenzővel az orr előtt, és karabélyból meg pisztolyból. Azt hiszem, ezen lovaságot magyar lovaságnak (Cavalerie Hongroise) fogják nevezni, ha ugyan nem azon alkalmasabb néven, melyről Hebron ur szándékozik értesíteni, s mely e nemzetnél használatos.»

E sorokból az tűnik ki, hogy Richelieu a huszár szót, a magyar lovaság jelölésére tudatosan át akarta venni. Mindamellét a csakugyan megalakult ezredet egyszerűen csak magyar lovasoknak neveztek mindvégig. A «huszár» szót, mely nálunk is csupán a XV. század legelején jött használatba, Franciaországban csak a XVIII. század elején kezdik a magyar lovasokra alkalmazni.

Richelieu huszáraitnak a mostanítól egészen elűtő vértés, sisakos fölszerelése szakasztott párja az ez időben a magyar határokon vitézkedett magyar huszárokénak. Ügyesség és használhatóság dolgában is ép oly fölülmulhatlanok, mint otthon maradt társaik. Már 1636-ban Franche-Comtéban Beaumont alezredes parancsnoksága alatt, nagy bravurokat vittek véghez, s vezérük Dole mellett dicsőséges halálra mult ki. A következő évben pedig Landrecy ostrománál a diadal eldöntéséhez, d'Espenan ur vezérése alatt, öt kompánia magyar lovas járult.

A második huszárvétel Franciaország számára a Buda visszavételé utáni évekre esik.

¹ Papiers d'État du Carl. de Richelieu. Publiés par M. Avenel. Paris, 1863. V. 930.

² Eredeti kézírata: Bibl. nationale. Suppl. Franc. pièce 920.

³ Regne de Lovys XIII. Paris, 1638. II. 1088.

⁴ Relation du siège de Landrecy, de l'An. 1637. p. 6.

Thoköly kezeből kiűtötték a kardot, népe elszéledt, ki merre látott. Ebből az időből való az a gyönyörű szép, keserves magyar nóta, a szegénylegények nótája:

Mit búsulz kenyeres, midőn semmid sincsen?
Jó az Isten, jót ad: légy jó reményesben!
Kinyilik az idő a szép kikeletkor,
Hova két szemünk lát, oda megyünk akkor.

El is mentek hetedhétországra, tul az Óperenczián szerencsét próbálni: egynehányan a holland és a porosz seregbe csaptak föl; 1692-ben pedig számos huszár oszdotat be tisztiszolga minőségben a francia hadseregbe. Délceleg természetük, büszke és vad tekintetük, sajtóságság fegyverzetük megtetszett Luxembourg tábornagnak, s ugy gondolta, hogy holmi szolgálata tan alkalmasok volnának. Összegyűjté őket, kipróbálta és pedig nagy sikerrel. Mindjárt arra gondolt alakítani, hogy jó volna ezekből néhány kompániát alakítani, minek véghezvitelére Corneberg bárót, mint volt eszásári hadnagyot föl is szólította. Corneberg, ki a Madame kegyeltje volt, kapott az alkalmon, s bemutatván az udvarnak néhány huszár, előadta, hogy

RÁTKY-HUSZÁR (1707.)

magyar könnyű lovasok az országban szerte-szét sokan vannak s érdemes volna belőlök egész ezredet toborozni. A javaslat helyeslésre talált: XIV. Lajos Corneberget ezredessé nevezte ki, s költséggel látta el, hogy Strassburgba menvén, ott egy egész huszárezredet szereljen föl. A bárócska azonban — kit a mamájáról hívtak Cornebergnek — Páristól Strassburgba utközben elverte a költséget, elamnyira, hogy csak három hitvány kompániát birt kiállítani, melyekben magyarokon kívül sok német is szolgált.

E Falstaff-regimentjéhez hasonló gyűlévész-had egy példányát ábrázolja első képünk; öltözetét, fölszerelését tehát fölölseges volna leírnom. Különben is az efféle «szegénylegények», kik mindinkább kezdtek megfelelni nevék újabb jelentésének: ép ez időtájban, oly szemléltetően írták le önmagukat Baga Jakab nótájában, hogy az bizvást szolgálhat első ábránk képmagyarázatul:

Ki van az oldalom, rongyos a dolmányom,
Hátam lapiczkáját veri az kalpagom,
A tömérdek föltűt néhez a nadrágom,
Zsiros ködmönkém is alig van nyakamon.

Ez a megvedlett had már 1693-ban Németországban a Necker partjain magyar lovas ezred cége alatt küzdött. Corneberg azonban hamar megunta a dicsőséget; két hónapi ezredeskedése után 2000 livre-el nyugalmaztatta magát, s első dolga volt fölkeresni a velencei követet, hogy a köztársaság számára eladja a maga magyarjait. A dolog kislílt, s a kis báró a Bastilleban kapott ingyen szállást, ezredét pedig Mortagne altábornagnak ajándékozták. Ezentul tiz századra egészítették ki a magyar ezredet, melyet béke idején szabadságot, háboru alkalmával azonban rendszeren a legkitűnőbb tisztekkel láttak el.¹ Villars tábornagy újabb magyar lovasezredet alakított, melyet Verseilsnek ajándékozott; ez azonban csakhamar elbocsátott. A Mortagne-huszárok a ryswicki béke megkötésekor (1697) szintén szabadságot kaptak. Egy részük ekkor a bajor választófjedelem által felállított 57-dik számú vegyest magyar és német huszárezredet osztották be, melynek ezredese Saint-Génies, marquis de Navailles volt.

Ebbe a rendezett lovasezredbe lépett be 1701-ben salomonjai Rátky György, kit a francziák «Georges Bor, baron de Rattsky» név alatt ismernek. A derek magyart királya nagy kitüntetésekben részesítette; már 1707. november 1-sején bárói rangra emelte és a volt Saint-Génies-fele huszárezred (Hussars Hongrois) ezredesévé s egyuttal tulajdonosává nevezte ki.²

Az 1707-ik év a francia szolgálatban állott magyar katonaság történetében fordulató képez. Mindaddig, ideiglenes jellegű ezredke sorozva, jobbra csak a legénység sorában volt képviselve a magyar elem. 1707 óta azonban rendes lovas ezredbe osztva, mely ekkor nevezetik első ízben magyar huszár-ezrednek, jó magyar családok ivadéka leginkább tiszti rangban szolgálnak, míg a legénység tulnyomóan német és francia.

A tünemény nyitját Dangeau örgrófnaplójában lellehetjük föl, hol a többek közt ez olvasható: «Hadi szokásaink elsajátítása céljából, Rákóczy egynehány magyar tisztelet küldött hozzánk, kik seregünkbe soroztatván, részt vesznek hadjáratainkon.»³ Ez 1707. október hónapjára van foljegyve, s nov. 1-en már megalakult az új magyar ezred Rátky tulajdonos parancsnoksága alatt.

Rátky magyar huszárai-val nagy szolgálatokat tett a Bourbonoknak. Ezrede élén harcolt Quesnoy, Landau, Freiburg ostrománál, továbbá részt vett az Oudenarde, Malplaquet, Denain és Douai melletti ütközetben, mely utóbbi nagy csata szerencsés kimenetelében a Rátky-huszároknak oroszlánrésze volt, s a hol, mint a hadi tudósítás írja: «Báró Rátky huszárezredes rendkívül bátran küzdött és súlyosan megsebesült».

A vitéz Rátky gyorsan haladt katonai pályáján. 1734-ben a katonai szent-Lajos-rend közpokeresztésévé és tábornokká megválasztották, de azért továbbra is megtartotta ezrede vezénylő-parancsnokságát. Állott pedig az ezred két századból, 8 szakaszból, 25—25 huszárral, volt benne 22 főtiszt, 8 szállásmester és 200 közhuszár, a trombitások és dobosokkal együtt.

A Rátky-huszárok egyenruhája magyaros szabású prémes kék dolmány, téglavörös mellény, köpeny és bélés, kék nadrág, vörös salavári (a nadrág felső része); medvebőrrel

¹ R. P. G. Daniel: Hist. de la Milice Française Amsterdam, 1724. II. p. 367, 368.

² Leman de la Jaisse: Abrégé de la Carte du Generale du Militaire de France. Paris, 1739. II. 460.

³ Journal de marquis de Dangeau, publié par M. Soulié et Dussieux T. X. p. 490.

KOTZÓ PÁL

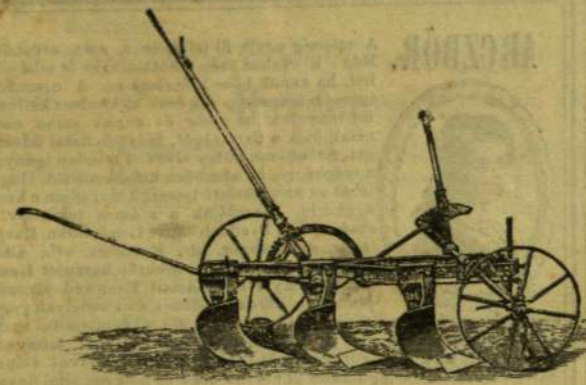
gépészmérnök, Budapest, VIII. Üllői ut 18-ik szám.

ajánl megvételre

CARRET R. és FIAI gőzmozdonyait, fa-, szén- és szalmafütesre, gőzcséplőit kettős tisztító szerkezettel, sorvetőgépeit.

JÁRGÁNY cséplőt tisztító szerkezettel és anélkül, különféle rostait, trieuröket.

KOTZÓ szab. három bázisú vaskéit nagy munkaképességgel, szecskavágókat, repülővágókat stb. 6000

Gazdasszonyi állomást

őhajtana egy jó házból való fiatal özvegy asszony, katolikus, ki a gazdaságban teljes jártassággal bír, egy magános öreg urnát vagy plébánosnál vagy falusi birtokosnál elnyerni, esetleg valamely nagyobb uri háznál mint kúlcserné alkalmaztatni. Bővebb tudomás szerhezhető: **Budán, viziváros, medvetecza, 12. sz. a. Pázisek Gyula** urnál. 6035

Legujabb füzet!

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából

szerkeszti

GYULAI PÁL

július-augusztus. 46-ik sz. Ára füve 2 forint.

TARTALMA:

- I. MIKES KELEMEN ÉS NOVELLÁI. — Beöthy Zsoltól.
- II. AZ OROSZOK ÉS ANGOLOK KÖZTI VETÉLKEDÉS KÖZÉP-ÁZSIÁBAN. — Vámbéry Arminótól.
- III. GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN MINT EMBERBARÁT ÉS HAZAFI. Naplói nyomán. (II.) Zichy Antaltól.
- IV. A XVIII-İK SZÁZAD SZELLEMI MOZGAIMAIRÓL. — Alexander Bernáttól.
- V. VÁLASZTÁSI IZGATÁS ANGOLORSZÁGBAN. — Frei Gyulától.
- VI. A MALOM OSTROMA. Beszély. Zola Emil után, francziából. Luby Gyulától.
- VII. KÖLTEMÉNYEK: Falun. Gyulai Páltól. — Tereck, almok. Góbi Imrétől.
- VIII. AZ IRÓI TULAJDONJOG KÉRDÉSÉHEZ.
- IX. ÉRTESÍTŐ: Marczali H. A magyar történet kulfői az Árpádok korában. Pauler Gyula. — Stein L. Der Wucher und sein Recht.

A Budapesti Szemle tájékozni igyekszik a magyar közönséget azon eszmékről, a melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szaktudomány és művelt közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom között.

E folyóirat a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából és támogatásával jelen ugyan meg, de a cikkeik irányáért és tartalmáért egyedül a szerkesztőség felelős.

Megjelen évenként hatszor, kéthavi kötetekben, 13—14 ivnyi tartalommal. Előfizetési ára, bérmentes küldéssel, egész évre 12 frt, félévre 6 frt. Minden egyes szám 2 frton megszerezhető.

Előfizetéseket minden könyvtáros elfogad.

Franklin-Társulat,

magy. irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárunknál kapható:

IGAZSÁGÜGYI RENDELETEK.

A magy. kir. miniszterium által kibocsájtott törvénykezési rendeletek GYÜJTEMÉNYE.

Betűrendes tartalommal ellátva.

Ügyvédek és bíróságok használatára.

1874-ik évi folyam füve 40 kr. 1876-ik évi folyam füve 50 kr.
1875-ik évi folyam füve 50 kr. 1877-ik évi folyam füve 50 kr.
1878-ik évi folyam füve 30 kr.

Haris Zeillinger és Tsa,

vászon és fehérneműek raktára

a „kék csillaghoz.“ Budapest váci utca 9. sz.

Jelen értesítéssel nagyrabecsült vevőt és a t. cz. közönség szives tudomására hozzuk, hogy dúsan feiszereit vászonnaktárakat, kész fehérneműekkel, hölgyek, urak és gyermekek számára a legváltozatosb új mintákban gazdagították, kiváló gondot fordítva teljes nászkelengyek összeállítására és felszerelésére. Árjegyzéket, melyben minden cikk legutányosb szabott ára ki van téve, kívánatra szivesen és bérmentve küldenek.

ZILTZER J.

Budapest, Dorottya-utca 5-ik sz.

Magyarországban az egyedüli 5979

drágakő-köszörülése és kőkereskedése

a hol drágakövek és féldrágakövek legszebben mintázottak, egybekötve

véső-, domborító- és műnyomdai intézettel és pecsétbélgyárral.

minden e szakmához tartozó munkák a legutányosb eredeti áron készíttetnek.

Művezető: **SILBERMAN H.**

drágakő-üzemű és vésnök.

Vidéki megrendelések gyorsan eszközöltetnek

Az ECKSTEIN-féle befőttes hólyagpapiros,

kiváltképen alkalmas a befőttes üvegek beköztésére, az eredeti gyári védjeggyel ellátva, mint már számos évek óta, úgy az ez évi idényre is a legutányosabb eredeti gyári árak mellett kapható

Posner Károly Lajos,

csász. kir. udv. papiros és íróeszköz szállítóal. 5998

NEHEZKORI

(Epileptus) gyógyszer
Budapest, Váci utca 23. sz.

HATSHEK MIKSA

látószersz
Budapest, váci utca 23. sz.

Történelmi

adomák és jellemrajzok
Ára füve 50 kr.

Varrógépek

Wheeler & Wilson Mfg. Co.,
os. k. udv. szállítótól,
szempén

OHM C. O.-nál,

lőszertör 5 szám.
Árjegyzékek kívánatra bérmentve, ingyen.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárunknál kapható:

A gyermekápolás rövid kézikönyve

tekintettel a hazai viszonyokra

Közhasználatra írta
Dr. WITTMANN LÁZAR,
első orvos a Budapesti gyermek-kórházban.
Ára köve 1 frt. 50 kr.

A magyar nép élete

szép hegedűszóban.
Ára füve 80 krajczár

MAGYAR HÖLGYEK

Történelmi élet. és jellemrajzok
Füve 1 frt

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és / egész évre 12 frt / POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: / félévre — 6 * / Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: / egész évre 8 frt / félévre — 4 * / Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: / egész évre 6 frt / félévre — 3 * / Külföldi előfizetésekre a postai díj meghatározott vitáldi is csatolandó.

34-ik szám 1880. BUDAPEST, AUGUSZTUS 22. XXVII. évfolyam.

OLE BULL.

(1810—1880.)

Kirönsö zenészeknek, kik művészetükkel beutazzák a világot, s mindkét hemisphaera műveltebb lakosságát bámulatba ejtik, mi alatt nemes élvezetet szereznek neki, — az a sorsuk, hogy midőn elhunynak, elvesztésük híre azt a buskomoly hangulatot kelti a közönségben, mely csodálta őket és lelkesült értök, — mint a hangszereken az elpattanó hur elhaló zengése. Az utolsó hang, nem halljuk többé soha, pedig mily büvös erő rejlett rezgésében...

Legujabban is érkezett egy ily elpattanó hur szavához hasonló halálhír, — az Ole Bull elhunytáról szóló. Paganini óta nem volt művész a hegedűn, kit többen tapsoltak, többen ünnepeltek s kinek nevét többet emlegették volna, mint az Ole Bullt, a norvég Paganiniét. Az a félsziget adta őt a világnak, hol a régi german mythos kódos alakjai még ma is élnek a nép balladáiban, hol az ének és zene oly általános kultuszban részesül, hogy Olaszország is csaknem elmarad mellette, az a félsziget, melynek az énekvilág az éjszak két híres csalóányát, Lind Jennyt és Nilsson Krisztinát köszöni.

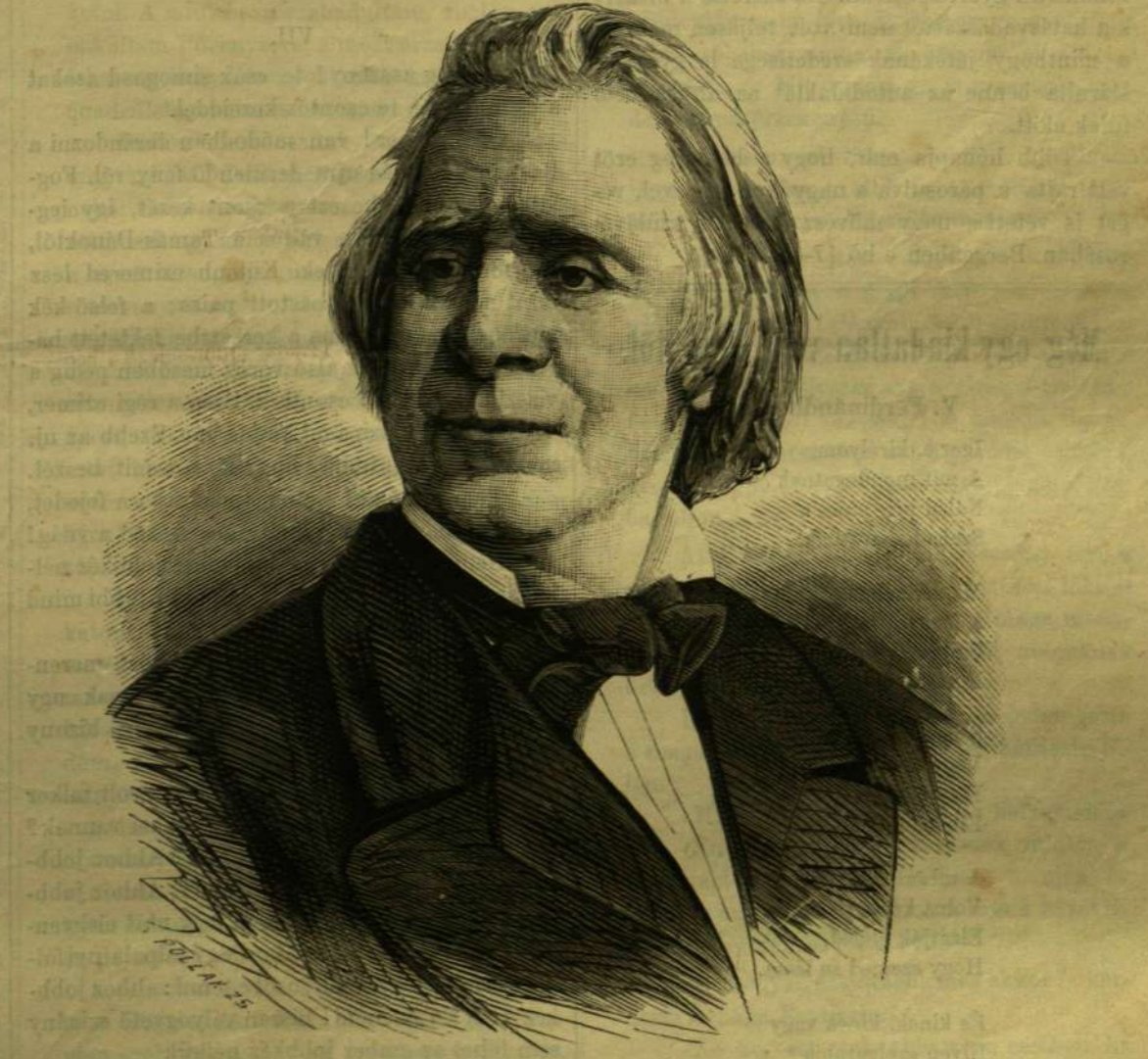
Ole Bornemann Bull, vagy röviden csak Ole Bull 1810. február 5-én született Bergenben, Norvégiában. Már zsenge ifju korában rendkívüli hajlamot áruit el a zene, kivált pedig a hegedűjáték iránt. De atyja komoly pályára szánta s atyja akarata nek engedve, a 18 éves ifju Christianiába ment, hogy az ottani egyetemen a theológiát tanulja. Itt azonban egy hangverseny alkalmával a hegedűjátékban tanúsított ügyesége a hallgatóságot annyira elragadta, hogy az ifuban elhatározással vált, ezentul kizárólag a zenének szentelni egész életét. 1829-ben Kasselbe ment tehát, hogy ott Spohr, a híres zene-tanár vezetése alatt teljesen kiművelje magát. A nagy hírű mester azonban hidegen fogadta a jelentkező tanítványt, kit e fogadtatás már-már ingadozóvá tett határozatában, elannyira, hogy már arra gondolt: egészen fölhalga a zenével.

El is ment Göttingába azzal a szándékkal, hogy ott a jogi tudományokat fogja művelni. De a művészet iránti vonzalma sokkal erősebb volt már ekkor, semhogy ez új terve mellett maradhatott volna. Ahhoz járult, hogy Mindenben, egy hangversenyen újra oly diadalt aratott, mely a közönséget egész föllekesíté, az ifju jövőjére nézve pedig elhatározó befolyással lón.

Ismét visszatért tehát a műzsák világához. Egy párhaj következtében azonban menekülnie kellett Németországból s visszatért Norvégiába. Huzamos ideig tartózkodott szülővárosában, mialatt az időt szorgalmas tanulásra használta föl. 1831-ben beutazta Skandináviát, onnan Hollandiába ment, majd Párisba.

Itt azonban csakhamar kimerültek segédforrásai s e mellé még ki is rabolták s még hegedűjét is elvették. Oly nyomorult állapotba jutott, hogy nem látott egyéb szabadulást, mint a Szajnába ölni magát. E kétségbeesett helyzetéből egy idősebb nő, Villemint asszony ragadta ki, ki magához vette a gyámoltalant s ápolta

betegségében, melybe a gond és nélkülözés taszította. 1833 tavaszán sikerült végre hangversenyt rendeznie, melyben nemcsak hogy viharos diadalt aratott, de szép bevételre is sikerült szert tennie. Ez és Paganini játéka, — kinek előadásait látogatta, — eldöntötte élete válságát. Segélyt is nyervén, beutazta Svájcot és Olaszországot, 1835-ben bejárta Franciaország nagyobb vidéki városait, 1836-ban átment Angliába, Skótszországba és Irlandba, hol utjában mindenütt lelkesedéssel fogadtatott s mindenütt a legszebb diadalokat aratta ellenállhatatlanul elragadó játékaival. Majd Kellermann gondokaművész-

OLE BULL.